

Et teie ei petaks, tuleb mul teid petta...

UUS OOPER

W. A. Mozart «Cosi fan tutte»

Lavastaja: Walter Sutcliffe

Kunstnik: Liina Keevallik

Dirigent: Arvo Volmer

Osades: Aile Asszonyi, Helen Lokuta, Rauno Elp, Oliver Kuusik, Mart Laur jt

Esietendus 17. oktoobril Estonias

REIN VEIDEMANN

TLÜ professor / Postimees

...et te ei petaks iseend oma eneseus, kujutlustes ja lootuses – nii kõlab kokkuvõttes Wolfgang Amadeus Mozarti 1790. aastal ehk aasta enne surma – Mozart elas vaid 35-aastaseks (1756–1791) – Viini Burgh-teatris esietendunud, Estonias hooaegadel 1979/80 ja 1989/90 lavastatud ja nüüd briti lavastaja Walter Sutcliffe'i käe all uuesti sündinud koomilise ooperi «Cosi fan tutte» («Nii teevad kõik ehk Armastajate kool») moraal.

Finaalis kostva moraali kuulutajaks on loo ja intriigi lavastaja, vanaks filosoofiks nimetatud don Alfonso (Mart Laur). Ta ütleb (laulab muidugi!) seda ohvitseridest armastajatele Ferrandole (Oliver Kuusik) ja Guglielmole (Rauno Elp) ning omakorda nende pruutidele, õestele Dorabellale (Helen Lokuta) ja Fiordiligi (Aile Asszonyi): «Jah, mina petsin teid, aga selleks, et teie ei petaks neid, nood ei petaks teid ja et teie ei petaks iseend. Ja et võiksite lõpuks selle kõige üle naerda.»

Postmodernistlik rokokoo

Albaanlasteks maskeerunud Ferrando (Urmas Põldma) ja Guglielmo (Rauno Elp) ning õekesed Dorabella (Juuli Lill) ja Fiordiligi (Aile Asszonyi). Foto: Peeter Langovits

truuduses. Don Alfonso veab aga kihla, et nii see pole, ja on valmis tõestama, et päeva lõpuks võivad armastatud naised meelt muuta. Selleks peavad aga ohvitseridest saama näitlejad don Alfonso lavastuses. Nood on nõus. Don Alfonso «saadab» nad sõjaväljale ja «organiseerib» sealsamas nad «al-

Dorabella kergemini kui ta õde.

Teises vaatuses lasevad Fiordiligi hingeheitlused tähtlauljal Aile Asszonyil ühes aarias ka psühholoogiliselt veenvamat sügavust ilmutada, muidu on aga kõik tegelased rakendatud don Alfonso kihlveo võitmise teenistusse. Mänguga kaasa

on see väsimuseni küllastatud, nagu üks korralik barokk ja selle «lõppmäng» rokokoo ette näeb: lakkamatud ning eri koosluses esitatud aariad (duetid, tertsetid, kvintetid, isegi sekstetid, igal lauljal oma partii!) ja rahvakeeli «lainetamine» vokaalidel (mida rokokoomuusikas väljendavad fiorituurid ehk

Ja tulid, kinnituseks braavohüüded ja aplaus aariate lõpus.

Kolm ja pool tundi Mozarti geeniusena rinda pista – see on tõeline ja kurnav väljakutse igale lauljale. Aga ka dirigendile (Arvo Volmer), kes neis lugematutes keerukates passaažides täpsete sissetulekute ja lõppude eest hoolitsemise peab. (Eks ole ju iga dirigendi õudusunenägu, kui laul hakkab «hõõruma».) Ei märganud seda kordagi, mis tähendab lauljate, dirigendi ja orkestri laitmatut kokkumängu.

Hea koostöö kunstnikuga

Lisaks äratundmisele, et Estooniale on sirgunud väärikas vahetus lauljate näol (sopran Helen Lokuta koosseisulise solistina alates 2006, tenor Oliver Kuusik solistina alates 2008) ja et teatri koor suudab fokusseerida oma kohalolekut mitte ainult laulupartiiga, vaid ka näitlemisvõimega (suurepärase maali tarretumise stseen sõpradest ohvitseride sõttamineku taustana!), vaimustas selle lavastuse puhul mõistagi Walter Sutcliffe'i lahendus, mille ta on leidnud koos kunstnik Liina Keevallikuga.

Tõesti, ooperilavastus, mille lavapildid väljendavad nii koloriidid kui ka tegelaste poosides oma kaasaega kuuluva rokokooajastu kunstniku William Hogarthi (1697–1764) satiirilisi maale «Moodne abielu» (1743–1745), «Enne» (1731) ja «Pärast» (1731), väärrib omaette käsitlust.

See, kuidas lauljad-näitlejad maalidesse sisenevad, neist väljuvad, kuidas maalid laval omavahel suhtlevad (näiteks maali-duetid istuvate pruutidega), ei tekita arutlust mitte ainult «teatriteatrite» ja «maali-maali»

Lavastaja: Walter Sutcliffe
Kunstnik: Liina Keevallik
Dirigent: Arvo Volmer
Osades: Aile Asszonyi,
 Helen Lokuta, Rauno Elp,
 Oliver Kuusik, Mart Laur jt

Esietendus 17. oktoobril Estonias

REIN VEIDEMANN

TLÜ professor / Postimees

...et te ei petaks iseend oma enesesus, kujutlustes ja lootuses – nii kõlab kokkuvõttes Wolfgang Amadeus Mozarti 1790. aastal ehk aasta enne surma – Mozart elas vaid 35-aastaseks (1756–1791) – Viini Burgh-teatris esietendunud, Estonias hooaegadel 1979/80 ja 1989/90 lavastatud ja nüüd briti lavastaja Walter Sutcliffe'i käe all uuesti sündinud koomilise ooperi «Così fan tutte» («Nii teevad kõik ehk Armastajate kool») moraal.

Finaalis kostva moraali kuulutajaks on loo ja intriigi lavastaja, vanaks filosoofiks nimetatud don Alfonso (Mart Laur). Ta ütleb (laulab muidugi!) seda ohvitseridest armastajatele Ferrandole (Oliver Kuusik) ja Guglielmole (Rauno Elp) ning omakorda nende pruutidele, õestele Dorabellale (Helen Lokuta) ja Fiordiligi (Aile Asszonyi): «Jah, mina petsin teid, aga selleks, et teie ei petaks neid, nood ei petaks teid ja et teie ei petaks iseend. Ja et võiksite lõpuks selle kõige üle naerda.»

Postmodernistlik rokokoo

Noh, see kõik kõlab kuidagi väga postmodernistlikult (ehkki stiililt kuulub ooper rokokooajastusse), umbes nagu «roos on roos on roos». Ent ooperi aluseks olev anekdootlik lugu (libreto autoriks Lorenzo da Ponte) ongi oma selge geomeetriaga pigem mänguline mudel kui tegelikkus.

Kaks sõpradest armastajat on veendunud oma pruutide

Albaanlasteks maskeerunud Ferrando (Urmas Põldma) ja Guglielmo (Rauno Elp) ning õekesed Dorabella (Juuli Lill) ja Fiordiligi (Aile Asszonyi). Foto: Peeter Langovits

truuduses. Don Alfonso veab aga kihla, et nii see pole, ja on valmis tõestama, et päeva lõpuks võivad armastatud naised meelt muuta. Selleks peavad aga ohvitseridest saama näitlejad don Alfonso lavastuses. Nood on nõus. Don Alfonso «saadab» nad sõjaväljale ja «organiseerib» sealsamas nad «albaanlastest» võrgutajateks ümberkehatatutena tagasi neidiste juurde.

Don Alfonso kaaslavastajaks saab teenijanna Despina (Kristina Vähi), kellel lähebki õnneks veenda pruute, et nood ei ootaks tagasi oma kallimaid, vaid abielluksid uute armukestega. Algul ägedalt tõrkuvad Dorabella ja Fiordiligi alistuvadki lõpuks «looduse kutsele»,

Dorabella kergemini kui ta öde.

Teises vaatuses lasevad Fiordiligi hingeheitlused tähtlauljal Aile Asszonyil ühes aarias ka psühholoogiliselt veenvamat sügavust ilmutada, muidu on aga kõik tegelased rakendatud don Alfonso kihlveo võitmise teenistusse. Mänguga kaasa minnes satuvad sõbrad lõksu, õestest aga saavad mängukanid. Pettuse selgudes järgneb pruutide kahetsus ja *happy end*.

Tunnistan, et läksin etendusele eelarvamusega. Olin kuulnud, et tegu olevat ooperiga, mis ei taha kuidagi lõppeda (parafraaserides üht tuntud lendlauset, *vita brevis, opera longa est!*). Tõepoolest, muusikaliselt

on see väsimuseni küllastatud, nagu üks korralik barokk ja selle «lõppmäng» rokokoo ette näeb: lakkamatud ning eri koosluses esitatud aariad (duetid, tertsetid, kvintetid, isegi sekstetid, igal lauljal oma partii!) ja rahvakeeli «lainetamine» vokaalidel (mida rokokoomuusikas väljendavad fiorituurid ehk ehishelid).

Meloodiad on kuhjatud või ümbritsetud kõrvalkäikudest, sopranid peavad pidevalt ülikõrgetelt nootidelt sukelduma madalatesse otsekui kuristikku, sama järsud on hüpped *piano'*dest *fortissimo'*tesse.

Mida ma siis ootasin? Eks ikka seda, kuidas Aile Asszonyi ja Helen Lokuta selle vokaalse ekvilibristikaga toime tulevad.

geeniusega rinda pista – see on tõeline ja kurnav väljakutse igale lauljale. Aga ka dirigendile (Arvo Volmer), kes neis lugematutes keerukates passaažides täpsete sissetulekute ja lõppude eest hoolitsema peab. (Eks ole ju iga dirigendi õudusunenägu, kui laul hakkab «hõõruma».) Ei märganud seda kordagi, mis tähendab lauljate, dirigendi ja orkestri laitmatut kokkumängu.

Hea koostöö kunstnikuga

Lisaks äratundmisele, et Estooniale on sirgunud vääriskas vahetus lauljate näol (sopran Helen Lokuta koosseisulise solistina alates 2006, tenor Oliver Kuusik solistina alates 2008) ja et teatri koor suudab fookuseerida oma kohalolekut mitte ainult laulupartiiga, vaid ka näitlemisvõimega (suurepärase maaliks tarretumise stseen sõpradest ohvitseride sõttamineku taustana!), vaimustas selle lavastuse puhul mõistagi Walter Sutcliffe'i lahendus, mille ta on leidnud koos kunstnik Liina Keevallikuga.

Tõesti, ooperilavastus, mille lavapildid väljendavad nii koloriidis kui ka tegelaste poosides oma kaasaega kuuluva rokokooajastu kunstniku William Hogarthi (1697–1764) satiirilisi maale «Moodne abielu» (1743–1745), «Enne» (1731) ja «Pärast» (1731), väärrib omaette käsitlust.

See, kuidas lauljad-näitlejad maalidesse sisenevad, neist väljuvad, kuidas maalid laval omavahel suhtlevad (näiteks maali-duetid istuvate pruutidega), ei tekita arutlust mitte ainult «teater teatris» pinnal – mida Mozarti ooper endast kujutab –, vaid demonstreerib ka seda, kuidas dekoratsioon võib tänu lavastaja ja kunstniku koostööle muuta aktiivseks kaasamängijaks sõnumi edastamisel. Kahtlemata annab kunstnikutöö lavastusele olulise lisamõõtmega ja ooperist endast on saanud järjekordne õnnestunud panus Estonia repertuaari.